Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Image not found or type unknow

Державний обліковий номер: 0826U004946

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 31-08-2026

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Діденко Валерій Вікторович
2. Valerii V. Didenko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 201

Назва наукової спеціальності: Агрономія

Галузь / галузі знань: аграрні науки та продовольство

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Агрономія

Дата захисту: 07-09-2026

Спеціальність за освітою: Агрономія

Місце роботи здобувача: Товариство з обмеженою відповідальністю "Сингента"

Код за ЄДРПОУ: 30265338

Місцезнаходження: вул. Козацька, буд. 120/4, Київ, 03022, Україна

Форма власності: Приватна/недержавна

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 16379

Повне найменування юридичної особи: Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Код за ЄДРПОУ: 00493675

Місцезнаходження: вул. Сергія Єфремова, Дніпро, Дніпровський р-н., 49600, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Код за ЄДРПОУ: 00493675

Місцезнаходження: вул. Сергія Єфремова, Дніпро, Дніпровський р-н., 49600, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 68.35.29, 68.35.71

Тема дисертації:

1. Створення нових форм у пшениці озимої за дії хімічних чинників на базі адаптованого місцевого матеріалу
2. Creation of new forms in winter wheat under the action of chemical factors based on adapted local material

Реферат/анотація:

1. У дисертаційній роботі показано реальні можливості формування високопродуктивних агроценозів озимої пшениці з поліпшеними показниками якості зерна за рахунок використання високоактивних хімічних супермутагенів — азиду натрію (АН) та етилметансульфонату (ЕМС). Наголошено на актуальності пошуку нових підходів до індукції штучного біорізноманіття в сучасних сортів озимої пшениці. Встановлено закономірності дії хімічних супермутагенів як екогенетичних чинників у популяціях озимої пшениці першого покоління, зокрема їхній вплив на ключові параметри онтогенезу та специфіку прояву депресивних і стимулювальних ефектів. Визначено комплекс показників цитогенетичної активності, придатних для оцінювання концентраційної залежності, охарактеризовано їхню відносну інформативність, модельність для вихідного матеріалу. Показано, що досліджувані супермутагени забезпечують інтенсивнішу індукцію мутацій у місцевому сортовому матеріалі, причому ефект відзначається ширшим спектром змін і тенденцією до

формування масштабніших зрушень. Найбільш раціональними для отримання високого рівня мінливості з переважно позитивним характером змін є помірні концентрації: для ЕМС — 0,05%, для АН — 0,025–0,05%. Використання АН 0,1% доцільне переважно у випадках, коли необхідно максимально розширити різноманіття індукованих змін. З огляду на формування селекційно цінного матеріалу найперспективнішою комбінацією визначено Ігриста, АН 0,025%. Також підтверджено вищий потенціал АН щодо індукції корисних біохімічних зрушень. Показано, що на основі ліній 41 (Ігриста, АН 0,025%) і 44 (Ігриста, АН 0,025%), які поєднують задовільну врожайність із формуванням білка високої якості, є можливість створення стабільних продуктивних агроценозів озимої пшениці з підвищеними показниками зернової якості.

2. The dissertation work shows the real possibilities of forming highly productive winter wheat agrocenoses with improved grain quality indicators through the use of highly active chemical supermutagens - sodium azide (NA) and ethyl methane sulfonate (EMS). The relevance of the search for new approaches to the induction of artificial biodiversity in modern winter wheat varieties is emphasized. The regularities of the action of chemical supermutagens as ecogenetic factors in winter wheat populations of the first generation have been established, in particular their influence on key parameters of ontogenesis and the specificity of the manifestation of depressive and stimulating effects. A set of cytogenetic activity indicators suitable for assessing concentration dependence has been determined, their relative informativeness, and modeling for the source material have been characterized. It is shown that the studied supermutagens provide more intensive induction of mutations in local varietal material, and the effect is marked by a wider spectrum of changes and a tendency to form larger shifts. The most rational for obtaining a high level of variability with a predominantly positive nature of changes are moderate concentrations: for EMC - 0.05%, for AN - 0.025–0.05%. The use of AN 0.1% is advisable mainly in cases where it is necessary to maximize the diversity of induced changes. In view of the formation of breeding valuable material, the most promising combination was determined to be Sparkling, AN 0.025%. The higher potential of AN for the induction of useful biochemical shifts was also confirmed. It is shown that based on lines 41 (Sparkling, AN 0.025%) and 44 (Sparkling, AN 0.025%), which combine satisfactory yield with the formation of high-quality protein, it is possible to create stable productive agrocenoses of winter wheat with increased grain quality indicators.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Раціональне природокористування

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Технологічне оновлення та розвиток агропромислового комплексу

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- 1. Діденко В. В., Назаренко М. М. Депресія вихідного матеріалу пшениці озимої в залежності від сорту та типу чинника. Таврійський науковий вісник. 2023. Вип. 132. С. 47–53.
- 2. Didenko V., Nazarenko M. Impact of ecogenetic factors on cytogenetic variability of winter wheat. Agrology. 2025. Vol. 8, No. 1. P. 16–24.
- 3. Діденко В. В., Назаренко М. М. Особливості індукції мутацій у пшениці озимої степового екотипу. Аграрні інновації. 2025. Вип. 31. С. 167–111.
- 4. Didenko V., Nazarenko M. Advantageous of chemical high genetic active mutagens action on well local-adapted bread wheat germplasm. Agrology. 2025. Vol. 8, No. 4. P. 209–215.
- 5. Didenko V., Nazarenko M. Mutagen depression effects on the first stages of winter wheat plants development. Досягнення та концептуальні напрями розвитку сільськогосподарської науки в сучасному світі: матеріали IV Всеукр. науково практ. конф., присвяченої пам'яті вченого-селекціонера в галузі баштанництва І. І. Колесника (29 листопада 2022 р., с. Олександрівка, Дніпропетровська обл., Україна). Дніпро, 2022. С. 92-95.

- 6. Didenko V., Nazarenko M., Izhboldin O. Mutagen depression effects on the winter wheat varieties depending on the type of variety and interaction with mutagen factor. Матеріали VII Міжнар. науково-практ. конф. «Стан і перспективи розробки та впровадження ресурсоощадних, енергозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських культур» (м. Дніпро, 21–22 листопада 2023 р.). Дніпро: ДДАЕУ, 2023. С. 48-49.
- 7. Didenko V., Nazarenko M. Cytologycal variabiliyt under EMS and AN action. Матеріали VIII Міжнар. науково-практ. конф. «Стан і перспективи розробки та впровадження ресурсоощадних, енергозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських культур» (м. Дніпро, 19–20 листопада 2024 р.). Дніпро : ДДАЕУ, 2024. С. 109-110.
- 8. Didenko V., Nazarenko M. Influence of ecogenetic factors on cytogenetic variability of winter wheat. Досягнення та концептуальні напрями розвитку сільськогосподарської науки в сучасному світі: матеріали V Всеукр. науково практ. конф. (10 квітня 2025 р., с. Олександрівка, Дніпропетровська обл., Україна). С. 105–110.
- 9. Didenko V., Nazarenko M. Generating useful variation in winter wheat via sodium azide. Матеріали IX Міжнар. науково-практ. конф. «Стан і перспективи розробки та впровадження ресурсоощадних, енергозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських культур» (м. Дніпро, 19–20 листопада 2025 р.). Дніпро: ДДАЕУ, 2025. С. 99-102

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези

Соціально-економічна спрямованість: збільшення обсягів виробництва; підвищення продуктивності праці

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами: 0120U104321

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Назаренко Микола Миколайович

2. Mykola M. Nazarenko

Кваліфікація: д. с.-г. н., професор, 03.00.16

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Код за ЄДРПОУ: 00493675

Місцезнаходження: вул. Сергія Єфремова, Дніпро, Дніпровський р-н., 49600, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Москалець Тетяна Захарівна

2. Tetiana Z. Moskalets

Кваліфікація: д. б. н., професор, 03.00.16

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут садівництва Національної академії аграрних наук

Код за ЄДРПОУ: 00413297

Місцезнаходження: вул. Садова, Київ, 03027, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія аграрних наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Марченко Тетяна Юріївна

2. Tetiana Y. Marchenko

Кваліфікація: д. с.-г. н., професор, 06.01.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-6994-3443

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства Національної академії аграрних наук України

Код за ЄДРПОУ: 44844104

Місцезнаходження: вул. Маяцька дорога, смт. Хлібодарське, Одеський р-н., 67667, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія аграрних наук України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ноздріна Наталія Леонідівна

2. Nataliia L. Nozdrina

Кваліфікація: к. с.-г. н., доц., 06.01.09

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9074-5011

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Код за ЄДРПОУ: 00493675

Місцезнаходження: вул. Сергія Єфремова, Дніпро, Дніпровський р-н., 49600, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шевченко Олександра Олександрівна
2. Oleksandra O. Shevchenko

Кваліфікація: к. с.-г. н., доц., 06.01.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3098-8940

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Дніпровський державний аграрно-економічний університет

Код за ЄДРПОУ: 00493675

Місцезнаходження: вул. Сергія Єфремова, Дніпро, Дніпровський р-н., 49600, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради	Ярчук Ігор Іванович
Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні	Ярчук Ігор Іванович
Відповідальний за підготовку облікових документів	Ткаченко Олександр Сергійович
Реєстратор	Юрченко Тетяна Анатоліївна

Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності

Юрченко Тетяна Анатоліївна